

**„ЗАГАДЪЧНИЯТ НОБЕЛИСТ” – ВЕЧЕ И В РЪЦЕТЕ НА
БЪЛГАРСКИТЕ ЧИТАТЕЛИ**
**Монографията на проф. д-р Лъчезар Георгиев представя писателя
Жузе Сарамагу в България**
Стела Валериева

*THE ENIGMATIC NOBEL PRIZE WINNER – EVEN IN HANDS OF
THE BULGARIAN READERS*
(The monograph of Prof. Lachezar Georgiev Georgiev PhD presents the
writer José Saramago in Bulgaria)
Stela Valerieva

In this article, Stella Valerieva Georgieva, Phd, makes an analysis of the book of Prof. Lachezar Georgiev Georgiev PhD *The enigmatic Nobel Prize Winner: The writer José Saramago in Bulgaria* (Sofia: Publishing House AN-DI, 2017).

Monograph of prof. Lachezar Georgiev Georgiev, PhD: “The enigmatic Nobel Prize winner” (The writer José Saramago in Bulgaria) represents creativity and translated books of the great Portuguese writer and Nobel prize for literature in 1998 José Saramago. The book includes a preface, six chapters and a conclusion. The book also includes summaries in English and Portuguese. Published are many photographs, most of which are made by prof. Lachezar Georgiev. The monograph used personal observations and studies prof. Lachezar Georgiev from his visits in Lisbon, the Portuguese National Library (Biblioteca Nacional de Portugal) and the permanent exposition of the *Fundação „José Saramago”* in *Casa dos Bicos* – Lisbon.

In the first chapter “José Saramago in Portugal” is considered the work of the writer and publishing initiatives of the Foundation *José Saramago* – Lisbon, the heirs of the writer and Portuguese publishers to publish its copyright books, mostly after his death in 2010. Chapter Two “The person of José Saramago. Entering the writer in the publishing world and its formation as a writer” said creative development of the writer and direction of his versatile talent, and his first significant success and awards for literature. In the third chapter “The writer José Saramago in Bulgaria: First significant translations and editions” presented the novels *Recollections of the monastery* and *All names* and provide information about their Bulgarian editions. Chapter Four “The novel *The gospel of Jesus Christ in Bulgaria*” analyze the ideas, details, symbols and leitmotifs of the famous and debated fictional work of José Saramagu. Discusses publishing offerings to promote the works of prominent Portuguese writer in the country. Chapter Five “The novel *Blindness* and its Bulgarian Edition” focuses on the compositional specifics, symbolism and imagery of the acquired global popularity and filmed work of the writer. Chapter Six “Three novels mysterious Nobel in just three years” analyzes the Bulgarian editions of the novels of José Saramago *The elephant’s journey* [A viagem do elefante], *Wiewing* [Ensaio sobre a Lucidez] and *The Shooters of Death* [As Intermitências da Morte], with critical commentary for these works. At the end of his research prof. Lachezar Georgiev gives final words, conclusions and assessments. The book cited a large number of foreign and Bulgarian sources. At the end of the book is a bibliography of Bulgarian and foreign publications.

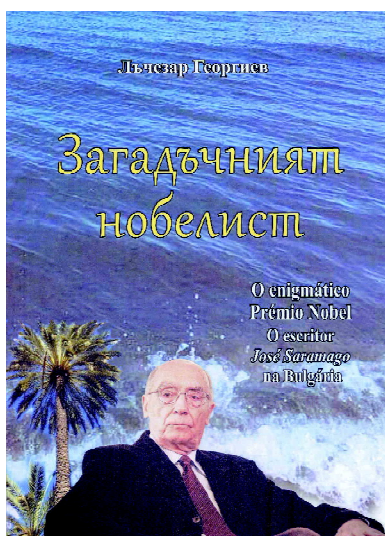
Key words: *Monograph of prof. Lachezar Georgiev Georgiev; The enigmatic Nobel Prize winner; the writer José Saramago in Bulgaria; book publishing; publishing house; edition; critical commentary; publishing initiatives; Foundation José Saramago – Lisbon; Casa dos Bicos – Lisbon; Biblioteca Nacional de Portugal.*

В началото на юли 2017 г. излезе от печат книгата на проф. д-р Лъчезар Георгиев „Загадъчният нобелист: Писателят *José Saramago* в България“, издадена от издателство „АН-ДИ – София. Монографията представя творчеството и преводните книги на бележития португалския писател и носител на Нобелова награда за литература от 1998 г. José Saramago на български език. Изследването включва предговор, шест глави, заключение и пространна библиография, включваща български, англоезични и португалоезични източници. В изданието са поместени резюмета на английски и на португалски език. Публикувани са фотографии, повечето от които са направени от проф. Лъчезар Ге-

оргиев. В монографията са използвани и негови лични наблюдения и проучвания от посещенията му в Лисабон, в Португалската национална библиотека и в постоянната експозиция на *Fundação José Saramago* в Лисабон.

В Увода на монографията проф. Лъчезар Георгиев посочва:

„Няма да скрия от читателите, че идеята за тази моя книга се роди в Лисабон. Преди да замина на първото си посещение в португалската столица, трябваше да се запозная с множество книги на португалски писатели, превеждани у нас и сред тях пред мен се откри необикновената фигура на

писателя José Saramago... Интересно бе да проследя и как присъства той в България със своите романи, с хрониките си, как се приема в културния живот у нас. Работата ми бе улеснена и от документалната ми книга „На брега на Лисабон“ (2014), където нахвърлях бележки за бележития писател, наред с имената на други значими португалски автори. За мое удовлетворение, след тази книга успях да посетя още на два пъти португалската столица и да избистря онова, което ме интригуваше около личността и творчеството на Нобеловия лауреат... за да пристъпя към написването на няколко публикации, сред които ще открия студията си „ЛИСАБОНСКИЯТ ДОМ НА КНИГАТА В ПАМЕТ НА ЖОЗЕ САРАМАГУ“ (научно списание *Издател*, 2015, бр. 1, кн. 1–2). В статията ми „Европейското книгоиздаване за деца – тенденции, профилиране, иновации“ с кратки анализи бе представено белетристичното творчество на José Saramago за деца (сп. *Издател*, 2015, № 2, кн. 3–4, с. 73–82). На 8 септември 2016 г. в град Шумен изнесох доклада си „Библиотечни и издателски дейности за иновативно съхраняване и популяризиране творчеството на Нобеловия лауреат за литература Жузе Сарамату в Португалия и България“, който домакините от Регионална библиотека „Стилиян Чилингиров“ публикуваха в научен сборник „Библиотеката на XXI век“ (Шумен, 2016, с. 40–54). През ноември 2016 г. във Велико Търново, по време на XV международна научна конференция „Библиотеки, четене, комуникации“, представих доклада си „Издателски и библиотечно-експозиционни иновации на фондация „José Saramago“ – Лисабон“¹. Фрагменти от творчеството на Ж. Сарамату за деца включих с кратък анализ и в публикацията си на български и английски език „Съвременната детска литература и тенденциите в европейското книгоиздаване за деца“ от

международната научна кръгла маса „Националните детски литератури в глобалния свят“ (Сливен, 2016, с. 129–148). По щастливо съвпадение „Загадъчният нобелист“ излиза в годината, когато бе публикувана и друга моя книга, с лисабонски сюжети: „Джобни истории на път към океана“²..., а това ми дава надежда, че съм хвърлил своя личен мост на приятелство между Португалия и България.

При написването на „Загадъчния нобелист“ използвах мои анкети, лични записки, фотографии, наблюдения върху архивни и документални източници по време на посещенията ми в Лисабон; направих проучване и в Casa dos Bicos на Fundação „José Saramago“ и Biblioteca Nacional de Portugal през юли 2015 и юли 2016 г. Остава да пожелаем на читателите да се потопят в атмосферата, която създава с житейския път и творчеството си необикновената и дори загадъчна личност на големия португалски писател, да се докоснат до значимите му общочовешки идеи, до неговия дълбок хуманизъм...“³

В Първа глава „Жузе Сарамату в Португалия. Приносител на Fundação José Saramago – Лисабон за опазване и популяризиране творчеството на писателя“ проф. д-р Лъчезар Георгиев изтъква:

„Фондация „Жузе Сарамату“ в португалската столица Лисабон е пример за иновативна библиотечно-експозиционна и издателска дейност, която удачно продуцира пред света творчеството на значим, световен писател. А когато иновативният експеримент е свързан с необикновената, енигматична личност на световноизвестния португалски писател и Нобелов лауреат за литература José Saramago, това е истинско предизвикателство за тази европейската културна структура... Почитателите на големия португалски писател могат да влязат в съприкосновение с книги, ръкописи, кореспонденция на твореца, да видят личните му вещи и дори пишещата му машина, да гледат с часове на мултимедия интервюта на писателя пред медиите. Великолепен фундамент от подбрани източници и изворов материал, съчетан с модерен мърчъндайзинг, допълва впечатлението за уникално представяне пред широката общественост на Европа и света на живота и творчеството на изтъкнатия белетрист и публицист. Още преживее José Saramago създава фондация на свое име, подчинена на хуманистични общочовешки идеи. Фондацията е основана през юни 2007 г., възприемайки и разпространявайки като основна своя мисия водещите принципи, формиран в Универсалната декларация за правата на човека (The Universal Declaration of Human Rights), като същевременно представя португалската култура в страната и света.. Седалището на фондацията е старинният аристо-

кратичен дом, известен като *Casa dos Vicos* – главен офис на именуваната на големия португалски писател фондация (*Fundação José Saramago*). Почти на брега на португалската столица, край река Тежу и недалеч от Праса ду Комерсио (Площада на търговията), днес четириетажната къща... с портрета на писателя Жузе Сарاماгу предлага, чрез собствена библиотека и постоянната експозиция модерно аранжирана архивна, библиотечна и визуална информация за живота и дейността на португалския Нобелов лауреат. Мото на експозицията е *The seed and fruits* (в буквален превод Семената и плодовете), което внася подтекстово внушение за дълбочината в идеите на бележития творец. Самата къща дава възможност за представяне на книги, срещи с автори и издатели, провеждане на научни форуми. Тук е разположена и книжарница, където почитателите на Сарاماгу могат да разлистят многобройни издания от него и за него, да закупят от авторските му съчинения, както и издания на литературната критика за него. В сградата е уредена библиотека и експозиция на преводни заглавия... Лицевите корици на оригиналните и преводните заглавия, представени в експозицията на библиотеката, внушават чрез графика и своеобразната си емблематичност размисли за историята и съвременния живот, изтъкват посланията на твореца към света. Във всяка от книгите на Сарاماгу личи художествен усет към значимото, но и към детайла. Представени са десетки португалски и преводни заглавия. В експозицията *The seed and fruits*... личи умение да се съчетават фотографии и биографични сведения за живота на писателя, а визуалната картина се допълва от монитори, по които на живо може да се проследят срещи със Сарاماгу, да се чуе проникновеният му глас и дълбочината на словото му... На едно от паната в изложбените зали може да се прочете изпълнен с дълбок смисъл текст от Жузе Сарاماгу към съвременниците: „Нашата голяма задача се състои в това да станем по-човечни“ (*Our great task is to succeed in becoming more human*). Към това се стреми през целия си живот писателят, а посланията в книгите му се разпространяват по света и учат на повече мъдрост, смирение, хуманност“⁴

По-нататък в първа глава проф. Лъчезар Георгиев се спира върху издателската дейност на *Fundação José Saramago*, и по-специално на издадените след смъртта на писателя книги от него и за него. Първата значима стъпка на фондацията е издаването през октомври 2011 г. на т. нар. „изгубен роман“ на писателя, излязъл под името „*Claraboiá*“, произведение, подготвено от своя автор за издаване още в началото на 50-те години на XX век. В първа глава на своето изследване проф.

Лъчезар Георгиев отбелязва още: „*Наследниците на Жузе Сарاماгу (Herdeiros de José Saramago)* и едноименната фондация на негово име **Fundação José Saramago** организират поредица от съвместни издания в сътрудничество с един от най-големите издатели в Португалия – издателство „*Porto Editora*“. За целта се използва лисабонският отдел за художествена литература на издателството (*Divisão Editorial Literatura – Lisboa*). Преиздават се романи от различни творчески периоди, както и нови издания, носещи обща композиционна специфика на графичните елементи. Кориците и книжните тела са напълно изчистени от илюстрации и в ролята на разпознаваеми графични суперсимволи на поредицата се явяват ръкописно поднесените и щамповани заглавия върху едноцветен фон, логото на *Fundação José Saramago* и *Porto Editora*.“⁵ На няколко страници в изследването си проф. Л. Георгиев прави графичен анализ на публикуваните през май 2014 г. роман „**Ensaio sobre a lucidez**“ с графичното оформление на корицата и титула (с ръкописен шрифт) от *Dulce Maria Cardoso*, и на публикувания роман „**A Caverna**“ с калиграфското оформление на заглавието върху корицата на есеиста *Eduardo Lourenço*; изтъква, че през юни същата година е публикувано двадесетото издание на романа „**Levantado do chão**“. Това издание е означено като първо за издателство „*Porto Editora*“. За корицата е използван калиграфски шрифт също от писател – *Mia Conto*.

„Едно от естетически издържаните в графично отношение издания, осъществено с творческата намеса на *Herdeiros de José Saramago* (*Наследници на Жузе Сарاماгу*) и *Fundação José Saramago*, е „**Алабардаш**“ (на титула: *Alabardas, Alabardas, Espingardas, Espingardas*), също на португалското издателство „*Porto Editora*“ (*Porto Editora*), отпечатано през м. септември 2014 г. – отбелязва проф. Лъчезар Георгиев. – Книгата е с впечатляваща графична композиция. Илюстрациите са на Гюнтер Грас (*Günter Grass*), с включени текстове от Фернандо Гомеш Агилера и Роберто Савиано. Книгата е аранжирана от литературната агенция на Франкфурт, Германия... Авторският текст, съдържащ скрити послания, алегоричност и многопластовост, е преплетен с умели графично-художествени решения... Сред многобройните издания книгата „**Алабардаш**“ стои впечатляващо и е отлично изпълнен в графично отношение книжовен паметник, при това на португалски език, поднесен с вкус и изявност“⁶. Текстове на с. 24–26 в „Загадъчният нобелист“ са подкрепени и с подходящи илюстрационни примери за сполучливо изпълнени графични и композиционни решения от книгата на Ж. Сарاماгу „**Алабардаш**“.

В същата глава проф. Л. Георгиев анализира графичната композиция и спецификата на детските книги в творческата продукция на José Saramago „**A Maior Flor do Mundo**“, „**O Silêncio da Água**“ и „**Гущерът**“ („O lagarto“). Отбелязва също, че Националната библиотека (Biblioteca Nacional de Portugal) – Лисабон, притежава пълна колекция издания на писателя, но заедно с това на първия етаж в просторна книжарница на издателската компания „Vabel“ е обособен щанд за съвместните издания на *Fundação José Saramago* и издателство „Порто Едитора“.

На финала на първа глава от „Загадъчният нобелист“ проф. Лъчезар Георгиев изтъква: „*Многогранната дейност на Fundação José Saramago допринася за популяризиране творчеството на Нобеловия лауреат за литература Жузе Сарамагу не само сред жителите на португалската столица и страната; нещо повече, нейните библиотечно-експозиционни и издателски иновативни подходи, следвайки завещаното от бележития световен писател, успяват да докоснат хиляди чуждестранни гости – туристи, гости на града, негови почитатели, дошли от много страни по света, за да се доближат осезаемо до градивните му, високо хуманни и благородни идеи, да оценят през очите на критици, журналисти и медии същината на необикновения му талант, да се поучат, да размислят за бъдещето на света и смисъла на човешкия живот.*“⁷

Цялата глава е илюстрирана великолепно с лично направени от проф. Л. Георгиев снимки, онагледяващи текста и представящи интериора на португалската фондация *Fundação José Saramago*.

Във Втора глава „**Личността на José Saramago. Навлизане в издателските среди и формирането на белетриста**“ проф. Лъчезар Георгиев представя през българските читатели първите стъпки в литературата и журналистиката на José Saramago, като проследява по-важните етапи на неговото творческо развитие. Показани са по-важните му книги, удостоенето му с високи награди за литературно творчество, цитирани са оценки на български и на световни медии, на журналисти и литературни критици за неговите произведения и цялостното му творчество. Представя се информация и за неговите обществено-политически възгледи. Изследвайки творческия почерк на големия португалски писател, проф. д-р Лъчезар Георгиев отбелязва:

„*Относно спецификата на белетристичното му творчество могат да се добавят и още факти: José Saramago налага свой експериментален стил, вкарва фантастични сюжети, включва мистериозното, на пръв поглед неправдоподобното, фината политическа сатира; в синтаксиса използва дълги изре-*

чения, прилага странна пунктуация за разделянето на текстови масиви и параграфи, а в романа си „Слепота“ (както и в някои следващи свои белетристични творби) дори не използва собствени имена. Проникновено написан с дълбока хуманност, любов и болка от човешкото страдание, романът „Levantado do Chão“ [Въздигнат от земята] е началото на самовглъбяването и новия творчески подем, които ще формират модерни послания, ще внасят дълбоки внушения, детайли и символи, алегоричност, гротеска, пародия... Нелекият избор на Ж. Сарамагу да напусне шумния и даващ възможности за сносен живот Лисабон е негово преосмисляне на стореното до момента, но и начало на пътя на големия творец, който пише в откровена самота, прави преценка на творчеството си и достига с романите, пиесите, публицистиката си до истинските висоти на словото. В романите му се откриват полифонични идеи, многопластовост и сложна композиция на наратива. Състрадателен, ироничен и проникновен тълкувател на историята, белетристът Сарамагу си остава непреходна емблема и един от културните символи на съвременен Лисабон.“⁸

„*И както ще видим по-нататък – заключава проф. Лъчезар Георгиев, – в България има достатъчно насърчителни примери за удачно присъствие на преводната португалска книга. Сред най-интересни издания на българското книгоиздаване от края на 90-те години на XX век са и преводните книги на блестящия и същевременно загадъчен за родната читателска аудитория Жузе Сарамагу.*“⁹

В Трета глава „**Писателят José Saramago в България. Първи значими преводи и издания**“ проф. д-р Лъчезар Георгиев представя българските издания на романа „**Възпоминание за манастира**“ („Memorial do convento“), издаден през 1989 г. в България от авторитетното софийско издателство „Народна култура“ и преиздаден у нас през 2005 г. Прави се анализ на особеностите на стила, спецификата на стила на Сарамагу и особеностите на неговото полифонично звучене на български език. В същата глава се посочва приносът на португалското *Министерство на културата* (Ministério da cultura – Lisboa) и *Португалският институт на книгата и библиотеките* (Instituto Português do Livro e das bibliotecas), които подкрепят издаването на романа на „**Всички имена**“ (Todos os Nomes). Със задачата се заема софийското издателство „Карина М“ на Мариана Тодорова. Преводът е осъществен от Йорданка Велинова ду Насименто. Книгата е регистрирана през 1999 г., но излиза от печат през януари 2000 г. Проф. Лъчезар Георгиев отбелязва: „*Преводът на българското издание на „Всички имена“ е направен според лисабонското издателство „Каминьо“ [Lisboa: Editorial Caminho,*

SA, 1997] и композиционните препоръки на държащата права немска литературна агенция [arrangement with Dr Ray-Güde Mertin, Literarische Agentur, Bad Homburg, Germany]¹⁰.

В същата трета глава проф. Лъчезар Георгиев изтъква, че творчеството на големия португалски писател е представено у нас на 11 януари 1999 г. в Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“. Не липсват и промоционални прояви на творчеството му и в по-ново време.

Проф. Лъчезар Георгиев сочи, че новото българско издание на „Възпоминание за манастира“ е отпечатано в Германия, а авторските права са на крупната издателска структура „Mediasat Group“. Книгата е пусната за продажба само със софийските вестници „Дневен Труд“ или „24 часа“. Дизайнът е според предложението от италианската медия „La Repubblica“ проект. Романът има успех в България, тъй като масовото му разпространение се извършва чрез националната дистрибуторска мрежа на двете големите български медии. В изложението на същата глава проф. Л. Георгиев анализира композиционната специфика и многоплатовото звучене на романа, като не пропуска да изтъкне и някои особености, които правят „Възпоминание за манастира“ интересно и актуално за българския читател произведение.

На финала на трета глава проф. Лъчезар Георгиев се спира на двуезичното издание (на български и португалски език) от 2004 г., съставено от Петър Петров „*Антология на съвременните португалски хроники*“ и публикувано от софийското издателство „Пет плюс“. Книгата е издадена под патронажа на Министерство на културата – Лисабон (Ministério da cultura – Lisboa, Portugal) и Португалския институт на книгата и библиотеките (Instituto Português do livro e das bibliotecas). В изданието текстовете се представят с кратки биографични данни за съответния писател, с текста на съответната творба на португалски и нейния превод на български език. В книгата са публикувани три хроники от Жузе Сарамагу: „Доклад против лиризма“ (Discurso contra o lirismo), „Скачай, страхливецо“ („Salta, cobarde!“) и „Викове на Джордано Бруно“ (Os critos de Giordano Bruno). Позовавайки се на трите хроники, проф. Лъчезар Георгиев изтъква тяхната литературна и композиционна специфика, тяхното звучене и послания в превод на български език.

В Четвърта глава „**Романът „Евангелието по Исуса Христа в България. Издателски приноси за популяризиране творчеството на Жузе Сарамагу у нас**“ се изтъква заслугата на издателство „Колибри“ – София, което в най-ново време прави достояние за българските читатели *Евангелието по Исуса Христа*

(O Evangelho Segundo Jesus Cristo). Посочва се, че романът е включен в поредицата *Съвременна европейска проза* през 2007 г. В романа преводът е по изданието *O Evangelho Segundo Jesus Cristo* от 1997 г. на „Editorial Caminho“ – Lisboa. Романът на Жузе Сарамагу на български е осъществен с подкрепата на португалското Министерство на културата, чрез MINISTERIO DA KULTURA, Lisboa, Portugal. INSTITUTO PORTUGUES DO LIVRO E DAS BIBLIOTECAS. Преводач на „Евангелието по Исуса Христа“ е Даринка Кирчева. Включен е и предговор, изясняващ спецификата на романа и по-важни особености от творческата палитра на писателя. В тази глава проф. Лъчезар Георгиев прави подробен анализ на композиционната специфика, детайлите, лайтмотивите, символите и посланията на романа, като дава и своята гледна точка, с оглед на българското издание. В заключителната част на пета глава проф. Лъчезар Георгиев посочва и други световно известни публикации върху живота на Исус Христос; позовава се на излязлата през 2002 г. на български чрез издателство „Рива“ книга „Човекът Христос“ от Шарлот Алън (Charlotte Allen), изтъква примери с белетристични и публицистични творби на европейски писатели – Франсоа Рене дьо Шатобриан; Гюстав Флобер; Хенрик Сенкевич, Никос Казандакис, Маргарет Старбърт (Margaret Starbird) и др. „*Допускам, че José Saramago е познавал повечето от тези, а и други творби, илюстриращи с художествени похвати живота на Исус Христос* – изтъква проф. Лъчезар Георгиев. – *Все пак писателят е дал своята оригинална интерпретация – на места близка, а на места твърде далечна от общоприети представи, нагласи, легенди, научни проучвания върху евангелските текстове и Библията...*¹¹.

Пета глава „**Романът „Слепота“ и неговото българско издание**“ разглежда спецификата, символиката и образността на придобилата световна популярност и филмирана творба на писателя *Ensaio sobre a Cegueira* (*Есе за слепотата*), излязла на български под заглавието „Слепота“ чрез издателство „Колибри“ и в превод на Вера Киркова-Жекова. Проф. Л. Георгиев проследява особеностите на българското издание, както и неговата композиционна специфика, като прави анализ върху цялостния текст на романа, изтъква важни послания, подтекстови внушения, символи, детайли, лайтмотиви. В края на пета глава проф. Лъчезар Георгиев обобщава:

„*Водещата идея José Saramago вкарва като своеобразна поанта на самия финал на романа, след еуфорията от проглеждането, а именно стаенятият и дълго премислян въпрос в думите на жената на лекаря: „Защо ослепяхме?“. Отговорът дава пак тя –*

не сме ослепели, мисля, че сме слепи; слепци, които виждайки, не виждат. Тази идея за духовната слепота на съвременния човек, за неговото заслепение пред механизмите на държавата и политическата система писателят *Saramago* ще развие в следващия си роман *Ensaio sobre a Lucidez* („Проглеждане“), актуално звучащ в своя български превод, сякаш е писан специално за съвременната ни действителност. А финалните думи на героинята от „Слепота“ отлично кореспондират със споменатата по-горе сентенция от встъпителната седма страница на романа – **Ако виждаш, гледай. Ако гледаш, вгледай се.** За българския читател остават поуките. И размислите насаме със себе си.¹²

Шеста глава „Три романа на загадъчния нобелист само за три години“ прави анализ на българските издания на романите на „Пътуването на слона“, „Проглеждане“ и „Приумиците на смъртта“, излезли в периода 2011–2013 г., с критичен коментар на проф. Л. Георгиев върху тези произведения, който разглежда особеностите на оформлението и композиционната им структура, идеите и посланията на Жозе Сарамагу в поднесените пред българските читатели белетристични текстове.

„Финалът в „Проглеждане“ остава открит за читателя – как ли ще се развие всичко в тази неназова тоталитарна държава и в нейната обзета от вълнения столица. Кой ще победи – демократичното общество на свободомислеиците или задкулисието на властта? Писан макар и доста години назад, в българския си превод романът „Проглеждане“ звучи съвременно, актуално и злободневно, кара читателя да се замисли за изконните демократични ценности“¹³ – изтъква проф. Лъчезар Георгиев.

В същата глава се проследяват композиционните особености и спецификата на литературния текст на издадения в България с подкрепата на Европейската комисия през 2013 г. по проекта „Култура“ роман на José Saramago „Приумиците на смъртта“ (AS INTERMITÊNCIAS DA MORTE), в превод от португалски на Даринка Кирчева. Изданието е осъществено от издателство „Колибри“. Проф. Лъчезар Георгиев отбелязва за този роман и неговия превод: „Въобще Ж. Сарамагу в „Приумиците на смъртта“ се показва като великолепен импровизатор, поддържа задъхано и интригуващо повествование и въпреки че и тук лишава героите от собствено име или изписва имена дори на прочути личности с малки букви, нарушавайки и обичайния синтаксис и свързвайки пряката реч в безкрайно уморителни абзаци, все пак романът на български се чете на един дъх и предизвиква размисли за абсурдността и преходността на живота, стойностите, времето, съдбата.“¹⁴

В края на своето изследване проф. Лъчезар Георгиев дава заключителни думи, изводи и оценки. В книгата са цитирани голям брой чуждестранни и български източници. В края на монографията е дадена библиография на български и чуждестранни издания. Отделните преводни издания на José Saramago на български са илюстрирани със снимки на кориците и на заглавните страници.

На финала на „Загадъчният нобелист“ проф. Лъчезар Георгиев отбелязва: „Издателските инициативи и в малка България... сочат ярко присъствие на книгите от Жозе Сарамагу в превод на български език – повечето от тях са самостоятелно публикувани, някои влизат в известни поредици за преводна европейска белетристика у нас, не липсва и участие на писателя наред с други португалски писатели и в двуезичен сборник с португалски хроники. За Жозе Сарамагу са публикувани критически текстове и коментари, предимно предговори към неговите творби, които представят фрагменти от творческата му биография, интерпретират неговите художествени позиции и обществено-политически възгледи. Интересно е, че самите португалски институции и техните представителства в България, както и по-значимите португалски фондации и институти, свързани с португалския език, литература и култура, оказват дейна подкрепа, за да се превежда, издава и популяризира творчеството на бележития португалски нобелист за литература.“

Жозе Сарамагу е достатъчно известен белетрист в световната литература, познат на мнозина водещи издатели и литературни агенции по света. Смятам че би полезно и навременно, ако повече от значимите творби на португалския писател-нобелист бъдат издадени в български превод..., да се направят и още съвременни критически коментари за неговото творчество. Все нещо значимо има да ни каже Жозе Сарамагу в нашия свят на противопоставяне, агресия, завист. Да разкаже с притчи за страданието, живота и смъртта, да ни приучи на повече човечност. Да, благият и мъдър Сарамагу има какво още да сподели пред българска публика. А неговата загадъчна усмивка ще продължи да ни напомня за смисъла на преходния свят, за смъртта и безсмъртието, за Бога и безверието, за абсурдни действия на правоимащите и гнева на онеправданите, за болката в душата и огромната бездуховност, проникваща в сърцата като отрова и създаваща груб, егоистичен и изпълнен с агресия свят. Изпълнен съм с надежда, че португалският писател, където и да е сега, ни наблюдава със скрита въгълчета на устните фина ирония; пита ни за суетата и падението човешко и ще продължи с притчи да ни

разказва за доброто и злото, за истината и заблудата, за любовта и омразата, които все тъй, откак свят светува, уви, вървят ръка за ръка”¹⁵.

В пространното резюме на португалски език се посочва, че проф. д-р Лъчезар Георгиев е преподавател и специалист в сферата на науката за книгата, по въпросите на издателските процеси, медиите и печатните комуникации. Автор е на 62 издадени научни, художествени и документални книги и над 250 научни студии и статии, включително и на чужди езици¹⁶. Преводът на португалското резюме е подготвен от преподавателката по португалски език във Велико-търновския университет „Св. св. Кирил и Методий“ асистент *Кремена Попова*. Същевременно, книгата има и резюме на английски език. Впечатлява и оформлението на титулната четворка, където на контра-титулната страница е даден автор, заглавие и подзаглавие на английски и португалски език. Книгата е съразмерна и в композиционно отношение, при една отлична графичност и шрифтово позициониране, което я прави четивна, за което допринася ясният, разбираем и достъпен стил на изложение.

Освен в български, книгата вече е притежание и на някои чуждестранни библиотеки. През юли 2017 г., по време на посещението си в Лисабон, проф. д-р Лъчезар Георгиев връчи дарение от книгата си „Загадъчният нобелист“ на постоянната библиотека и експозиция при Фондация „Жузе Сарамагу“ в централния офис на фондацията в старинния дом-музей Каза душ Бикош, което бе прието със задоволство от ръководството. Екземпляр от книгата бе връчен със специален дарствен протокол за колекцията на Португалската национална библиотека (Biblioteca Nacional de Portugal) със седалище бул. „Кампо Гранде“ 83 в португалската столица; екземпляр получи и библиотеката на веригата хотели „Turim“ със седалище на бул. „Авенида да Либердаде“ в Лисабон.

Монографията „Загадъчният нобелист“ се отличава с висококачествени цветни фотографии в книжното тяло и интересна графична идея на корицата, кореспондираща с темата и проблематиката. За изданието също е публикувана анотация със снимка на книгата в популярния електронен сайт knigabg.com, чрез който електронната книжарница „Български книжици“ разпространява „Загадъчният нобелист“. Книгата вече е и в самата столична книжарница „Български книжици“ на софийската ул. „Аксаков“ 10, както и в книжарница „Нисим“ – София, а и в други български книжарници.

В брой 6218, 12–13 август 2017 г. на столичния в. „Монитор“ излезе редакционен отзив, допълнен и със сканирана лицева корица на „Загадъчният нобелист“, под заглавие: „Проф. Лъчезар Георгиев за идеите на Сарамагу“.

В заключение ще добавя, че „Загадъчният нобелист“ е ценно, навременно и полезно издание с приносен характер. За пръв път в такава мащабна цялост на български език излиза аналитично проучване върху творчеството и осъществените до момента преводни издания на световния писател Жузе Сарамагу в България. Книгата е и своеобразен ориентир за бъдещата работа на издатели, проявяващи интерес към творчеството на изтъкнатия португалски писател и евентуално – към по-нататъшни издания на писателя на български език. Същевременно „Загадъчният нобелист“ ще подпомогне бъдещи проучвания върху преводната португалска книга у нас. Монографията може да се ползва и при обучението, свързано с изучаване на португалската художествена литература в контекста на европейските литературни процеси от най-ново време.

¹ Има се предвид публикацията: **Георгиев, Лъчезар**. Издателски и библиотечно-експозиционни иновации на фондация „José Saramago“ – Лисабон. // Библиотеки, четене, комуникации: Дигитална конверсия на книжовното и културно-историческото наследство: Петнадесета нац. науч. конф. с междунар. участие 17-18 ноем. 2016. – В. Търново: РБ П.Р. Славейков, 2017, с. 424–437: *резюме на англ. ез.*

² **Георгиев, Лъчезар**. Джобни истории на път към океана (= Lachezar Georgiev. Pocket stories about the way to the ocean: Short stories). – София [Sofia: AN-DI]: АН-ДИ, 2017. – 184 с. : Abstract: Resumo Pt.: с ил.

³ **Георгиев, Лъчезар**. Загадъчният нобелист: писателят José Saramago в България. – София: АН-ДИ, 2017, с. 9.

⁴ **Георгиев, Лъчезар**. Загадъчният нобелист: писателят José Saramago в България. – София: АН-ДИ, 2017, с. 17.

⁵ Цит. съч. : **Георгиев, Лъчезар**. Загадъчният нобелист: писателят José Saramago в България. – София: АН-ДИ, 2017, с. 21.

⁶ **Георгиев, Лъчезар**. Загадъчният нобелист: писателят José Saramago в България. – София: АН-ДИ, 2017, с. 24–26.

⁷ **Георгиев, Л.** Загадъчният нобелист, с. 35.

⁸ **Георгиев, Л.** Загадъчният нобелист, с. 46.

⁹ **Георгиев, Л.** Загадъчният нобелист, с. 54.

¹⁰ **Георгиев, Л.** Загадъчният нобелист, с. 60.

¹¹ **Георгиев, Л.** Загадъчният нобелист, с. 83.

¹² **Георгиев, Л.** Загадъчният нобелист, с. 97.

¹³ **Георгиев, Л.** Загадъчният нобелист, с. 105.

¹⁴ **Георгиев, Л.** Загадъчният нобелист, с. 107–108.

¹⁵ **Георгиев, Л.** Загадъчният нобелист, с. 109–110.

¹⁶ В том 8, 2016 на Трудове на ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“, излязъл от печат в началото на юли 2017 г., в предговора на публикуваната библиография на проф. д-р Лъчезар Георгиев, се вижда, че към 2017 г. той вече е автор на 63 научни, художествени и документални книги, включително и най-новите: „Загадъчният нобелист“ и „Увод в издателския процес“.

